

WAT GEBEURT ER

IN HET HOGE NOORDEN?

Reportage
CEES GROL

Op 23 augustus 2019 wordt in het Groningse Woldendorp **een fonkelnieuw kindcentrum geopend: Qworzo**. Pedagoog Cees Grol, woonachtig in het nabijgelegen Termunten, is geïntrigeerd door **de verhalen over deze fusieschool**.

Een reportage.

door **Cees Grol**

In de verhalen over de fusieschool Qworzo heb ik de afgelopen jaren bij ouders een kentering beluisterd van weerstand naar instemming met de fusie. Het enthousiasme van kinderen, ouders en andere dorpsbewoners bij de feestelijke opening laat zien dat er iets buitengewoons aan de hand is. Iets buitengewoons in een regio die berucht is vanwege krimp, lage inkomens, langdurige armoede bij gezinnen, aardbevingsproblematiek en minimaal vertrouwen in de overheid. Dat verdient publiciteit. Ik praat hierover met schooldirecteur Sjanet Duut. Zij gaat akkoord en dus verzamel ik verhalen van kinderen, ouders, teamleden, bestuurders en vrijwilligers, en daarnaast beleidsdocumenten. Wat mij opvalt, zijn de verhalen over de onverwachte, complementaire werking van ondernemende ouders, pedagogisch bevlogen teamleden en daadkrachtige bestuurders. De verhalen maken indruk op mij. Zij zetten mij aan het denken en ik neem ze mee bij mijn schoolbezoek om gegevens uit de praktijk te vergaren. Tijdens dat schoolbezoek moet ik denken aan het werk van de Nederlandse onderwijspe-

dagoog Biesta. En dat zet mij nog weer verder aan het denken over Qworzo, over wat er gebeurt in het hoge noorden.

KRIMP, DREIGENDE SLUITING EN FUSIE

Qworzo is een fusieschool, ontstaan uit obs De Munte in Termunten/Termunterzijl en obs De Woldrakers in Woldendorp. Krimp maakte sluiting van De Munte onvermijdelijk. Wethouder Menninga van de gemeente Delfzijl wist dat zijn boodschap van deze opheffing tot commotie zou leiden in Termunten. Met Sjanet Duut, destijds directeur van beide scholen, besloot hij het gesprek met de ouders over de sluiting aan te gaan. Al snel kwam het belang ter sprake van de keuze-mogelijkheid voor de kinderen om vriendjes te kunnen maken. Die mogelijkheid kwam in Termunten steeds meer onder druk te staan. Zaten er zo'n twintig jaar geleden meer dan honderd leerlingen op school, nu ruim vijftig. Het platte gebouw uit eind jaren zestig van de vorige eeuw oogde steeds leger: een reeds verlaten lokaal. Als alle kinderen op het plein speelden,

keken mensen om zich heen waar de rest bleef. Ouders in Woldendorp ervoeren ook leegloop, een fusie werd bespreekbaar. Vervolgens bleek Woldendorp de geschikte locatie. Er wonen iets meer kinderen, er zijn goede sportaccommodaties en er is een school voor voortgezet onderwijs. Het verouderde schoolgebouw uit begin jaren vijftig van de vorige eeuw was voor de Termunter ouders echter geen redelijk alternatief. De ouders besloten in onderhandeling te gaan met wethouder Menninga over de fusie en later ook met het schoolbestuur en Stichting Scholengemeenschap Marenland.

LEERLINGENVERVOER, PEDAGOGISCH VISIE EN NIEUWBOUW

Leerlingenvervoer werd het eerste onderwerp van deze onderhandelingen. Tijdens het onderhandelingsproces zijn meerdere vervoersmogelijkheden onderzocht en beoordeeld op maatwerk en financiën. Verschillende opties, zoals openbaar vervoer, werden op grond van deze criteria afgewezen. Volhardende ondernemingskracht van ouders heeft vervolgens, met financiële ondersteuning van gemeente en schoolbestuur, geleid tot het oprichten van de Stichting Vrienden van Qworzo. Deze stichting wordt bestuurd door ouders en beheert vijf negenpersoonsbusjes. Vrijwilligers coördineren en verzorgen het dagelijks leerlingenvervoer. De kortste rit is rond de drie kilometer, de langste ritten langs omliggende buurtgemeenschappen meer dan tien. Kinderen worden allemaal thuis of bij hun oppasadres opgehaald en teruggebracht. De busjes maken buitenleren gemakkelijk, excursies naar bijvoorbeeld de Dollard zijn eenvoudig te organiseren. Daarnaast worden busjes met chauffeur verhuurd voor niet-commerciële doeleinden. De opbrengst komt ten goede aan het onderhoud van de busjes. Bij mijn weten is dit in Nederland een unieke constructie voor leerlingenvervoer.

Nieuwbouw was het tweede onderwerp van onderhandelingen. Gemeente en schoolbestuur hebben zich hierbij laten leiden door het Scholenprogramma van de provincie Groningen. Dit programma draait om duurzaamheid, aardbevingsbestendigheid en toekomstgerichtheid. Kindcentra zijn, waar mogelijk, het middel om die toekomstgerichtheid vorm en inhoud te geven. Qworzo herbergt dan ook een peuteropvang. Het team van Qworzo heeft de kans gegrepen zijn pedagogische visie leidend te laten zijn bij de inrichting van de nieuwbouw. Voor het ontwikkelen van die visie heeft het team tijdens het fusie-

Reportage

CEES GROL

'DE QWORZO-VISIE IS SAMEN TE VATTEN ALS ÉÉN PEDAGOGISCH KLIMAAT VOOR ALLE KINDEREN EN EIGEN ONDERWIJS VOOR IEDER KIND'

proces meerdere pedagogisch innovatieve scholen in den lande bezocht om zicht te krijgen op alternatieve onderwijsvormen. Elly Marwitz, innovatief begeleidster bij dit fusieproces, vertelt dat het team, vanuit deze bezoeken en kennismaking met het begrip 21e-eeuwse vaardigheden, 'brede pedagogiek' als uitgangspunt voor de bouw en het onderwijs heeft genomen. Een pedagogiek waarin niet alleen aandacht is voor lezen, taal en rekenen maar ook voor onder andere creatief denken, kritisch denken, mediawijsheid en sociale en culturele vaardigheden. De Qworzo-visie is samen te vatten als één pedagogisch klimaat voor alle kinderen en eigen onderwijs voor ieder kind. Het vaak door bewoners vermaledijde Centrum voor Veilig Wonen is er vervolgens in geslaagd een aardbevingsbestendig, duurzaam en vooral ook bij deze visie passend gebouw neer te zetten. Grote units met gesloten en open hoeken, waar kinderen zich al dan niet kunnen terugtrekken, maken de beoogde eenheid en verscheidenheid mogelijk.

DE NAAM QWORZO

Tijdens het bouwproces kwam een naam bovendrijven: Qworzo. Sjanet Duut licht deze naam toe. 'Ik word zo', werd in eerste instantie een werktitel als reactie op de vele vragen die zij kreeg over wat

voor soort school de nieuwe school zou worden en hoe die eruit zou komen te zien. Daar kwam de huidige betekenis bij die aangeeft hoe een kind, dat vanuit de pedagogische visie sturing over zijn eigen ontwikkeling krijgt, kan zeggen: 'Ik word zo'. Deze werktitel werd door een naamcommissie van ouders als definitieve naam uitverkoren. Het is een naam die past bij hoe een Groninger 'Ik word zo' zegt, 'Qworzo': waarom drie woorden als het met één kan. Dan heb ik genoeg verhalen gehoord en documenten gelezen; op naar de praktijk.

DE PRAKTIJK

De nieuwbouw die ik bij mijn schoolbezoek binnenloop, bestaat uit vier open units rondom een grote, lichte hal met onder andere een bibliotheek en groeps tafels. Rechts van de hoofdingang loopt een gang waar drie vertrekken op uitkomen: de directeurskamer, een kamer voor de intern begeleider en een ruime personeelskamer. In de personeelskamer is op de lange wand een enorme foto van het Rozemagemaal in Termunterzijl aangebracht. Verderop in het gebouw wordt de uitgang van units 1 en 2 omlijst door een grote afbeelding van een naburig weiland met koeien, lage horizon en wit bewolkte blauwe lucht. Deze grote foto's staan voor de verbinding van

Qworzo met de leefwereld van de kinderen. Er hangen daarom foto's van de omgeving door het hele gebouw, tot op de toiletten.

Achter de personeelskamer zit unit 0, de peuteropvang. Twee leidsters nemen er twee ochtenden per week de pedagogische verantwoordelijkheid voor maximaal vijftien peuters. Een ingang met een overdekte speelplaats leidt naar unit 1. Daar volgen momenteel 34 kinderen van 4-7 jaar basisonderwijs, begeleid door een leerkracht en een klasse-assistent. Linksachter zit unit 2 met momenteel 43 kinderen van 8-10 jaar met een leerkracht en een of twee parttime leerkrachten. In unit 3 zitten 28 kinderen van 11-12 jaar met een leerkracht en een pedagogisch medewerker.

De pedagogische visie van eenheid en verscheidenheid wordt uiteraard al in unit 0 in praktijk gebracht. Peuters gebruiken dezelfde ingang als unit 1-kinderen, komen tegelijk met hen binnen en delen dezelfde kapstok. Er hangt een gezamenlijk mededelingenbord. Ouders krijgen dezelfde nieuwsbrief als de andere Qworzo-ouders. Volgens een van de leidsters weten ze daardoor wat er binnen Qworzo speelt, stellen er vragen over en raken aldus betrokken bij het hele kindcentrum. Alle peuters mogen vrij spelen, 3*-kinderen

krijgen daarnaast al wel op een speelse manier te maken met taakkaarten aan de hand van een thema. Als ik er ben is het thema 'herfst'. Wanneer een thema de kinderen minder aanspreekt, kan daar eerder mee gestopt worden. De Qworzo-visie is vervolgens zichtbaar op de wanden van de units 1, 2 en 3 waar basisonderwijs wordt gegeven. In deze units zijn geen 'gewone' lestafels en stoelen meer te vinden. De variatie aan meubels met de open en gesloten hoeken maken telkens weer een kind-eigen aanpak en verwerking mogelijk. 'Ik kan me niet meer voorstellen dat ik tot vorig jaar in een afgesloten klaslokaal heb lesgegeven,' vertelt een leerkracht hierover.

Op wanden, tevens verschuifbare deuren met daarachter leermaterialen, zijn met magnetische plaatjes leerlijnen aangebracht op het gebied van taal, rekenen en lezen. Op kleinere magnetische plaatjes staan vervolgens namen of foto's van ieder kind op de plek op de leerlijn waarop zij of hij bezig is; ook staan er andere gekleurde plaatjes waarop ieder kind haar of zijn leerdoel voor de betreffende periode kan zien. Deze visualisering is op meer scholen te zien, mede onder invloed van het traditionele vernieuwingsonderwijs. In het kader van het brede pedagogische klimaat wordt aan de hand van deze visualisering met

kinderen gesproken over hun eigen posities op de verschillende leerlijnen. Zij worden individueel of in kleine groepjes aanhoudend bevraagd om kritisch en creatief mee te denken over waarmee zij of hun groepsgeenootjes bezig zijn, wat ze ervan vinden en wat ze zouden willen leren. Op die manier wordt de ontwikkeling van kinderen telkens weer bij henzelf neergelegd.

WAT GEBEURT ER IN HET HOGE NOORDEN?

De Qworzo-praktijk doet mij denken aan het werk van Biesta. Ik zie zijn pedagogiek van de onderbreking in het met kinderen stilstaan bij waar ze mee bezig zijn en hoe ze dat doen, niet alleen bij het leren en niet alleen bij zichzelf. Biesta's prachtige risico zie ik in het terugleggen van de ontwikkeling bij het kind zelf. Ik vertel dit aan de innovatief begeleidster van Qworzo, Elly Marwitz. Zij bevestigt dat Biesta's werk een belangrijke bron is voor de Qworzo-visie. Zij is verrast dat ik dit in de praktijk terugzie en vertelt vervolgens dat Qworzo formatief toetst. Dit betekent dat bij bespreking van resultaten met kinderen vooral de weg ernaartoe centraal staat. Aldus wordt ernaar gestreefd dat kinderen gaandeweg meer zicht en grip krijgen op hun eigen ontwikkeling. Het

schoolbestuur laat mij desgevraagd weten dat het zijn scholen pedagogische ruimte gunt, maar de kwaliteit bewaakt door twee keer per jaar door middel van summatieve Cito-toetsen schoolopbrengsten te laten meten: alleen de resultaten bepalen het oordeel. Qworzo lijkt dan opeens een beredeneerd risico. In de praktijk is en blijft Qworzo echter vooral een spannend waagstuk waar onder maatschappelijk zware omstandigheden een brede pedagogische benadering tot stand gebracht wordt, ontdaan van traditionele onderwijssystemen. Een prachtig waagstuk, vind ik. Dat gebeurt er in het hoge noorden. *

CEES GROL woont in Termunten. Hij is ecologisch pedagoog, gepromoveerd op verhalen uit de complexiteit van de dagelijkse onderwijspraktijk en sinds eind 2017 met pensioen.

Biesta, G. (2015). Het prachtige risico van onderwijs. Culemborg: Uitgeverij Phronese [Vert. Aydrey Louise James, René Kneyber & Gert Biesta. Biesta, G. (2014). The Beautiful Risk of Education. USA: Paradigm Publishers].

Foto opening: Ernst Bijveld. Alle andere foto's: Dorens Yvonne Photography.